

Antiken (av latin antiquus 'fortida, gammaldags', av ante 'före') är en epok i Medelhavsområdets historia. Enligt en traditionell indelning börjar antiken med de egyptiska och mesopotamiska civilisationerna omkring år 3000 f.Kr. och avslutas omkring 500 e.Kr., eller mer specifikt med Västroms fall år 476 e.Kr. Därefter följer den tidiga medeltiden.

Enligt en mer modern indelning inleds epoken med historisk grekisk tid och antikens början anges till omkring 700 f.Kr. Antiken sammanfaller då med de antika grekiska och romerska kulturerna, vilket gör det till en epok med mer direkt relevans för Västeuropas vidare historia. Numera betraktas vidare senantiken, omkring 300–600 e.Kr., av många som en separat epok mellan antiken och medeltiden. Det är då möjligt att placera slutet av antiken antingen till omkring 300 e.Kr. eller 600 e.Kr., beroende på om senantiken inkluderas eller inte.

Under antiken formades det klassiska västerländska kulturarvet inom särskilt filosofi, konst, politik, astronomi och matematik. Kristendomen formades i stor utsträckning under senantiken och modern empirisk naturvetenskap uppstod endast långt senare. I södra Europa, men inte nödvändigtvis på andra platser, följdes antiken av en kulturell nedgång; förnyat intresse för antik kultur har därför betecknats som en pånyttfödelse, eller renässans.

I den europeiska kulturen är antiken intimt förknippad med ordet klassisk i betydelsen traditionell och av bestående värde. Historiskt har det klassiska arvet från Grekland och Rom utgjort en självklar referens inom konst, vetenskap och filosofi. "Klassisk bildning" och "klassisk geometri" refererar både till Grekland och Rom.

Wikipedia: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Antiken> (Besökt 7/9 2019)

ANTIKENS GREKLAND

Antikens Grekland eller Antikens Hellas är en samlande benämning på den kultur i östra medelhavsområdet som hade sin storhetstid från 700-talet f.Kr. till 300-talet f.Kr. Området bestod av en mängd småstater som ofta stred inbördes men som samtidigt förenades av en gemensam kultur. Mycket av den nutida västerländska civilisationens kultur, filosofi, vetenskap, astronomi och politiska institutioner har sitt direkta eller indirekta upphov i det antika Grekland. I det antika Grekland skedde genombrottet för användningen av mynt inom handeln. De atenska "ugglemynten" dominerade medelhavshandeln under 400- och 300-talet f.Kr. Ugglan var Athenas, vishetens gudinnas, heliga fågel. Den grekiska koloniseringen västerut som resulterade i Magna Graecia tog sin början runt 800 f.Kr. (se karta). Man odlade bland annat vin och oliver (silvermynten kom på denna tid) på buskar och sålde detta till Grekland.

Demokratin i Aten: Den blomstrande ekonomin ledde till krav på inflytande från befolkningen i Grekland. Kungar, tyranner och aristokrater störtades av städernas medborgare. Utvecklingen kulminerade i Aten där en politisk reform gav alla medborgare rätt att rösta i viktiga frågor. Det sägs ofta att inget folk har haft mer makt än det atenska, men detta inflytande gällde bara fria män över 20 års ålder (vissa källor säger 18 års ålder, andra 21 års ålder) som var födda i Aten av atenska föräldrar. Inga kvinnor, slavar eller invandrare hade någon rösträtt. Med andra ord en minoritet av befolkningen (ca 30 000 av Atens 300 000 invånare). Det atenska demokratiska idealet kom emellertid att snabbt spridas i Grekland och ersätta de tidigare kungadömena och styrande aristokratierna. De slavar som tjänade folket i antikens Grekland hade dock ingen rösträtt eller större politisk makt.

Grekiska krig: Mellan 492 f.Kr. och 479 f.Kr. utsattes grekiska fastlandet för två erövringsförsök från det persiska riket - dåtidens stormakt. Den grekiska övärlden erövrades av Persien redan under Kyros II och under Dareios den stores skytiska fälttåg införlivades Makedonien och Thrakien i persiska riket. Med hjälp av vädrets makter och genom samarbete i olika omfattning lyckades dock Aten och Sparta slå tillbaka landinvasionerna. 490 f.Kr. landsatte perserna en här i Grekland som grekerna dock besegrade i slaget vid Marathon. 480 f.Kr. gjorde perserna ett nytt försök. De hade slagit en bro av skepp över Dardanellerna där de tågade mot Grekland och hade understöd av flottan. Den här gången hjälpte spartanerna till, men det stoppade inte persernas framryckning. Perserna intog och brände Aten. Detta var en mycket ovanlig handling av persiska kungar. Kung Xerxes I beordrade Atens återbyggande dagen efter. Grekiska styrkorna drog sig tillbaka till Korinth och samlade sin flotta vid Salamis bukt. Avgörandet kom då. Grekerna var väl samlade och besegrade perserna. Efter segern vid Salamis övergick kriget till ett grekiskt anfall mot perserna som drog sig tillbaka. Den slutliga segern uppnåddes i slaget vid Plataiai. Förbindelserna mellan Grekland och Persien kännetecknades inte bara av krig och konflikt utan även av ett rikt utbyte inom kultur, konst och vetenskap. Både Aten och Sparta eftersträvade dock total makt över hela Grekland och hamnade snart i krig med varandra. I de peloponnesiska krigen (431 f.Kr. - 404 f.Kr.) besegrade Sparta Aten. Sparta lyckades dock inte behålla sin maktposition särskilt länge och 338 f.Kr. hade Filip II av Makedonien till slut lyckats lägga alla andra stadsstater under sig och bildat det Korinthiska förbundet. Filip II mördades 336 f.Kr. och följdes av sonen Alexander den store, som erövrade hela perserriket och lade grunden till hellenismen, den epok då grekiskt språk och kultur spred sig över hela Främre Orienten och medelhavsområdet.

Det klassiska Grekland: Den turbulenta perioden mellan cirka 480 f.Kr. och 323 f.Kr. brukar trots alla krig kallas för Greklands klassiska. Det var under denna period som den konst, litteratur, filosofi och arkitektur som förknippas med antikens Grekland skapades. En viktig orsak till detta var det grekiska alfabetet som bara innehöll 20 tecken och var lätt att lära sig. En annan avgörande faktor var kravet på maktavarna att motivera sina beslut inför medborgarna: Argumentation blev en förutsättning för makt och idéer spred sig snabbt i antikens Grekland.

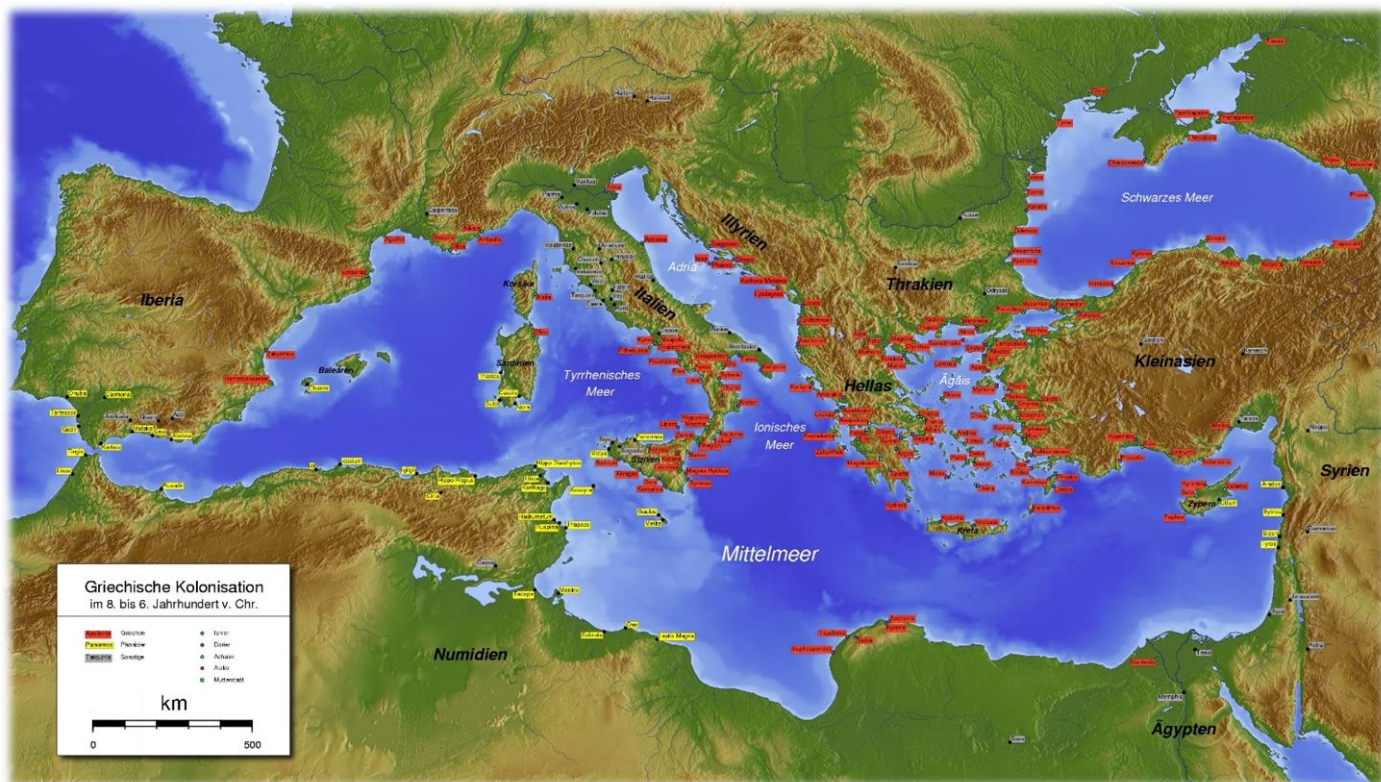
Den grekiska hellenismen: Den hellenistiska perioden i Greklands historia var mellan 323 f.Kr., Alexander den stores död, och Roms erövring av Grekland år 146 f.Kr. Greklands militära styrka avtog så småningom och den romerska erövringen inleddes 168 f.Kr. Den grekiska kulturen hade dock redan innan dess fått inflytande i det romerska riket och under hela den romerska tiden kom de östra delarna av imperiet att domineras av den grekiska kulturen.

Grekland under Rom: Den romerska perioden i Greklands historia inföll mellan 146 f.Kr. och tiden för delningen av det romerska riket i Öst- och Västrom år 395 e.Kr.

Senantiken: När det romerska imperiet splittrades hamnade Grekland åter i centrum. Från Konstantinopel spred Östrom, sedermera det bysantinska riket, den grekiska kulturen vidare.

Grekisk filosofi, matematik och astronomi: Den västerländska filosofins historia börjar med de försokratiska filosoferna, även kallade naturfilosofer; det äldsta bevarade manuskriptet är Derveni-papyrusen. Dessa var de första som ställde frågor om världen utan att ge religion, mytologi eller vidskepelse som argument till svaren. Kända försokratiker är Thales från Miletos, Parmenides och Herakleitos och deras frågeställningar kretsade huvudsakligen kring metafysiska frågor som att söka efter ett urämne. Genom att lägga fram teorier om världen och dess samband som inte blandade in övernaturliga förklaringar och sedan utsätta dem för kritik, granskning och diskussion utvecklades ett vetenskapligt arbetssätt och man kan på god grund säga att det var då vetenskapen, som vi känner den, startade även om man redan tidigare sysslat med problem i fysik och matematik. I den grekiska religionen var det inte gudarna som skapat världen och de styrde heller inte allsmäktigt över människorna. Detta gjorde att grekerna fick en större frihet när det gällde att förstå sin omgivning och sitt sätt att leva. Genom handeln kom de också i kontakt med andra länder och deras religioner. Försokratikerna kom att inspirera atomisterna och pythagoréerna med matematiker som Pythagoras och Hypatia samt även andra kända tänkare som Sokrates, Platon och Aristoteles. Begrepp som arche, apeiron, atom, eter, eld och inertia upptar i olika grad och innebörd fortfarande tänkarnas tid.

I matematiken kan det nya synsättet beskrivas så att då man tidigare var nöjd med att ha fått fram en formel för att bygga ett altare eller dela upp en vinst, så kom nu fokus på själva beviset för att formeln var korrekt. Thales metod att ta fram en djärv hypotes och utsätta den för skarp kritik, så att en bättre hypotes kan uppstå ur den ursprungliga hypotesen, skulle komma att visa sig vara den grund som byggde den västliga civilisationen med dess vetenskap och teknik. Ett exempel på teknikens och astronomins framsteg är antikytheramekanismen, ett "urverk" från år 87 f.Kr., som kan beskriva rörelserna hos de då kända himlakropparna. Antikytheramekanismen är ett avancerat astronomiskt instrument av en typ som man länge trodde inte börjat tillverkas förrän flera hundra år senare.



Grekisk kolonisering av Medelhavsområdet under perioden 800–600 f.Kr. (röd text – gul text är Karthagos kolonier)

| | | | |
|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| 800 f.Kr. Grekisk kolonisering "Magna Graecia" | 450 f.kr. Aten dominerar Perikles - Atens "guldålder" | 404 f.Kr. - Sparta besegrar Aten | 31 f.Kr. ROM! |
| Homeros - Iliaden och Odysseen | 492-479 f.Kr. Persiska erövringsförsök 490 f.Kr. - Slaget vid Marathon | 431-404 f.Kr. (Aten-Sparta) Peloponnesiska krigen | 336-323 f.Kr. Alexander den Store (Hellenismen) |

Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Antikens_Grekland (Besökt 7/9 2019)

ÖVERSIKT – ROMERSKA RIKET

Romerska riket, romarriket, romerska civilisationen eller antikens Rom var en kulturell och politisk enhet som utgick från staden Rom och så småningom kom att dominera hela medelhavsområdet och stora delar av Europa. Antiken är namnet på perioden c:a 800 f.kr - 500 e.Kr. inom den grekiska och romerska historien. Den romerska kulturen anses vara en av dem som spelat störst roll i världshistorien.

Enligt traditionen grundades Rom av tvillingarna Romulus och Remus år 753 f.Kr. Fram till år 509 f.Kr var romarriket ett kungadöme och därefter en republik som mellan 44 och 27 f.Kr gradvis omvandlades till ett kejsardöme. Det romerska kejsardömet delades år 395 e.Kr i Västrom och Östrom. Den siste västromerske kejsaren Romulus Augustulus avsattes år 476 e.Kr medan den östra rikshalvan, det östromerska riket, senare känt som det Bysantinska riket, levde kvar ända fram till år 1453 e.Kr, då de turkiska osmanerna erövrade Konstantinopel.

Under sin första tid var Rom en kungastyrd stadsstat som vi idag inte vet så mycket om men som enligt den gängse romerska historieskrivningen leddes av sju kungar. Den siste av dem, den etruskiske Tarquinius Superbus, avsattes år 509 f.Kr. då den romerska republiken grundades.

Republikens första tid präglades av motsättningar mellan börsaristokratin (patricierna) och den stora befolkningsmajoriteten (plebejerna), något som gradvis löstes genom att även plebejer kunde väljas till ämbeten och ingå i senaten. De olika städerna och byarna i närområdet låg ofta i fejd med varandra, och under 300-talet erövrade Rom allt större delar av den Apenninska halvön. De besegrade gjordes till medborgare eller allierade med skyldighet att bidra med soldater till Roms växande krigsmakt.

År 264 f.Kr. kontrollerade Rom hela det italienska fastlandet söder om Poslättan. Den största militära utmaningen under denna tid kom från staden Karthago i Nordafrika. Mellan åren 264–146 f.Kr. fördes de tre så kallade puniska krigen mellan dessa makter. Det sista kriget slutade med att Rom brände ned Karthago med marken och att romarna, som en symbolisk handling, plöjde upp marken och spred salt i jorden så inget skulle kunna växa där. De överlevande männen, kvinnorna och barnen togs tillfånga och gjordes till slavar.

År 83 f.Kr. utbröt ett inbördeskrig mellan de två generalerna Lucius Sulla och Gaius Marius. Sulla invaderade Rom och utropade sig själv till diktator, men avgick efter två år. År 60 f.Kr. bildade Julius Caesar, Pompejus och Marcus Licinius Crassus ett triumvirat som innebar att de tre delade på makten. Stridigheter utbröt dock mellan de tre och Caesar kunde, efter att ha besegrat sina konkurrenter, styra riket som diktator från 47 f.Kr. till 44 f.Kr. då han mördades av sina rivaler. Han hade redan innan utsett sin syster Julias barnbarn Gaius Octavius till sin efterföljare på tronen. Octavius styrde framgångsrikt romerska riket i femtiosex år; han stabiliserade gränserna, omstrukturerade den statliga administrationen, förbättrade infrastrukturen, underlättade handeln och genomförde betydelsefulla kulturella projekt. År 27 f.Kr. gav senaten honom namnet Augustus som betyder "helig" eller "ärevärdig". Detta markerar övergången från republik till kejsardöme i Roms historia. Från och med denna tidpunkt är Rom ett enat imperium med makten i händerna på kejsaren.

Kejsartiden brukar indelas i principatet och dominatet. Principatet, som sträcker sig mellan 27 f.Kr.-284 , har fått sitt namn från kejsarens beteckning princeps senatus ("förste man i senaten"). Dominatet sträcker sig mellan 284–305. År 324 blev kristendomen officiellt erkänd och en rikskyrka grundades. Romarriket plågades vid denna tid av oroligheter kring gränserna. Efter ett stort antal krig och invasioner avsattes slutligen den siste västromerske kejsaren år 476 av germanen Odovakar. Östromerska riket skulle dock komma att bestå ända till 1453.

Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Romerska_riket (besökt 7/9 2019)

